

vända metoder som redan förutsätter en annan världsbild. Det är bättre att vara öppna med våra teologiska utgångspunkter (oavsett om det är en teistisk eller naturalistisk världssyn) än att bygga vidare på outtalade metafysiska antaganden i metodiken. Visst, det finns områden inom akademien där den kristna världssynen inte kan tas för given i diskussionen, men det bör också finnas områden där vi kan utgå från den för att nå sanningen utifrån den världsbild vi har antagit. Flera framstående forskare i denna bok ger oss vägledning i hur detta kan göras.

En fråga som förblev något otydlig för mig är bokens målgrupp. Kapitlen behandlar stora frågor på få sidor, vilket ger boken en översiktlig och övergripande karaktär. Samtidigt förutsätter flera kapitel en viss förkunskap. Jag tror att boken passar bäst för läsare som redan har en grundläggande förståelse för teologiska frågor kring bibelsyn, men som vill få perspektiv på ett brett spektrum av frågor som rör bibelsyn och bibeltolkning. Därför är den troligen mest lämpad för teologistuderenter och pastorer som söker en samlad bok med fördjupande perspektiv på en mängd olika frågor om bibelsyn och bibelbruk.

Joel MacInnes, ALT

DOI: 10.58412/hyb.v4i1.59871

David Davage och Roland Spjuth, red., *Redan nu men ännu inte: Festskrift för Mikael Tellbe* (Stockholm: Libris, 2025), ISBN: 978-9189897700

Mikael Tellbe är något av en svensk Tom Wright. En synnerligen kompetent exeget, hemmahörande i det nya perspektivet på Paulus som lyckats med något så ovanligt för en akademiker som att bli "folkkär" i stora delar av den svenska evangelikala kyrkligheten. Festskriften *Redan nu men ännu inte*, som överräcktes till Tellbe sedan han fyllt 65 år, är inte en samling fotnotstunga artiklar på akademisk jargong utan anpassad för en bredare publik, vilket just speglar Tellbes roll som "uppskattad lärare ... och brett

läst författare" (11). Anslaget är till stor del folkbildande. Den utsökt formgivna boken kan sägas höra hemma i samma tradition som Tellbes egna populärteologiska böcker som *Med framtiden i ryggen* och *Tillbaka till framtiden*.

Apropå framtiden är bokens bärande tema eskatologi. Titeln på boken är den populära sentensen "redan nu men ännu inte". Formeln används för att beskriva en så kallad *invigd eskatologi* (eng. "inaugurated eschatology"), föreställning att Guds rike brutit in med Jesus Kristus – framtiden är här – men att den fortfarande väntar på sin fullbordan i och med Jesus återkomst – den är också ännu inte. Detta är ett perspektiv som började göra sig gällande på Örebro Missionsskola (nuvarande ALT) på 1970-talet, då främst genom den amerikanska nytestamentliga bibelvetaren George Eldon Ladd (1911–1982). Den första delen av *Redan nu men ännu inte* (kapitel 1–3) redogör för bakgrunden. Redaktörerna presenterar Mikael Tellbe och den kyrkliga och akademiska miljö han kommer ifrån. Det är en bakgrund som i tonårstiden präglas av en futuristisk och spekulativ eskatologi men genom studier och forskning landar Tellbe i en redan-nu-men-ännu-inte-eskatologi (13–17). Göran Janzon och Lennart Thörn beskriver frikyrkans fångenskap i dispensationalismen under stora delar av 1900-talet som en bakgrund till att den invigda eskatologin kunde tas emot som en befrielse. Här kommer kanske en av formatet festskrifts brister till ytan, de många kapitlen och den ganska kompakta formen gör att invecklade tankesystem som dispensationalismen, med dess tidsåldrar, tabeller och relationen kyrkan-Israel-tusenårsriket måste förklaras på ytterligt få sidor (31–33, 49–50). Det som framträder med stor tydlighet är däremot hur den invigda eskatologin i detta evangelikala sammanhang hindrar talet om de yttersta tingen från att tystna, efter att den mer futuristiska och spekulativa eskatologins brister blivit uppenbara. Tellbes folkbildande gärning med ovannämnda titlar och böcker som *Lammet och odjuret* framhålls som av stor vikt i detta.

Den andra delen i festskriften ger bibliska perspektiv på samtiden och framtiden, hur eskatologin är något som påverkar de bibliska författarnas nu. De tre första kapitlen behandlar Gamla testamentet. Greger Ander-

ssons, Lena-Sofia Tiemeyers och David Davages kapitelnamn utgör referenser till Libris introduktionsböcker till Gamla testamentet: *Berättarna*, *Profeterna* och *Poeterna* – en rolig blinkning till det populärteologiska anslaget. Det som kännetecknar dessa kapitel är hur de framhåller Gamla testamentets som en mångfacetterad textsamling. Texternas spretighet är inget som det sticks under stolen med, och inte heller – vid första anblick – bristen på en tydlig eskatologi. Det kapitel som kanske främst sticker ut är Tiemeyers. Som en skicklig pedagog visar hon hur den bibliska profetlitteraturen målar en vision om framtiden som är fantastisk men samtidigt jordnära. Det handlar om en vision som både är inom historiens ramar och överskrider dem på samma gång. Det är Jerusalem, samhället och mänskligheten som förvandlas, men de är fortfarande igenkännbara som just dessa storheter. Intressant är här den profetiska visionen om en förvandlad skapelse (88–90), där Tiemeyer, utan att blidka mer ekoteologiska läsningar av Bibeln, framhåller att ”dessa förändringar gynnar emellertid sällan naturen själv utan har den mänskliga befolkning (i Israel) i åtanke” (88).

De efterföljande fyra kapitlen i den andra delen av boken behandlar nytestamentliga dimensioner av samtiden och framtiden. Eftersom dessa kapitel behandlar mindre textmassor från färre författare, blir betoningar här mindre på spretigheten och mer på koherensen. Här blir också släktskapet och samstämmigheten mellan de olika nytestamentliga eskatologierna starkare betonat. Kanske den som på det tydligaste sättet förklarar vad ”redan nu men ännu inte” kan betyda är Tommy Wasserman i sin beskrivning av eskatologin i Hebréerbrevet. Wasserman skriver att betydelsen av Ps 110:1 i ”för den tidiga kyrkans kristologi, eskatologi och ekklesiologi [sic] knappast kan underskattas”. Kyrkan lever i Hebréerbrevets tidshorisont mellan ”sätt dig på min högra sida”, Kristus sitter vid Guds högra sida och har bringat försoning, och den andra delen av versen ”så skall jag lägga dina fiender som en pall under dina fötter”. Denna del har ännu inte fullt ut infriats. Med Hebréerbrevets författarens ord ”ännu ser vi inte att allt lagts under honom” (Heb 2:8). Betydelsen av detta tankesätt i den tidiga kyrkan framgår även hos Tellbe själv när han utlägg-

ger 1 Kor 15:26–17 om att ”den sista fienden som förintas är döden” (140–141). Att leva i skarven i denna enda psaltarvers kan sägas vara vad det innebär att framtiden är ”redan nu men ännu inte”. Att leva i skarven görs, som Ludvig Nyman påminner om i sitt kapitel om Paulus, möjligt av Anden. Anden möjliggör ”ett annat sätt att leva. Ett sätt som inte tillhör den gamla tidsåldern utan den nya” (128), framtill dess Herrens dag kommer.

Den tredje delen av boken behandlar församlingsperspektiv på samtid och framtid. Och är så mer praktiskt inriktat med kapitel om bland annat ekoteologi (David Wiljebrand), förkunnelse (av den alltid lika språkligt eleganta Åsa Molin) och den förtunning av eskatologin som gör sig gällande i modern lovsång (Martina Björkander). Lämpligt nog för en bok som är tillägnad den svenske Tom Wright har N. T. Wright själv bidragit med ett kapitel. Medan de flesta andra kapitel har en mer folkbildande karaktär så är Wrights det som på det tydligast presenterar en läsning som är mer överraskande och nydanande. Wrights kapitel handlar om församlingen som ett förebådande av världens nyskapande. Wright menar att den väv av gammaltestamentliga citat som Paulus väver i Rom 15:7–13 pekar på att Paulus har dessa citats större sammanhang i åtanke, exempelvis Jes 11:1–10 (178–192). Detta innebär att hedningarnas och judarnas samhörighet i församlingen är ett tecken som syftar fram mot en storslagen eskatologi med fred mellan folken; dubbeltydigt beskrivet i Jesajatexten där djurens samlevnad med människorna betecknar fred mellan natur och kultur, men också symboliskt bör läsas som fred mellan folken. Paulus önskan om att Gud ska ”fylla er tro med all glädje och frid och ge er ett allt rikare hopp genom den helige andes kraft” (Rom 15:13) bär ett eko från Jes 11:9 där ”kunskapen om Herren skall uppfylla landet [världen]”. Församlingen som blir fylld är ett tecken syftande på världen som blir fylld och förvandlad av kunskapen om Herren. Wrights kapitel är tätt skrivet och kräver att man har en bibel uppslagen vid sin sida. Tyvärr är kapitlet något lidande av att det engelska språket skiner igenom här och var, överföringen till svenska känns inte fullgången, med uttryck som ”detta är det ultimata hoppet” (187).

Medan många främst konstaterar att det eskatologiska talet riskerar att tystna, eller bli abstrakt, för pastor Ellen Hemström i sitt kapitel in en diagnos. Med Jürgen Moltmann konstaterar hon att den som lever i ekonomiskt välstånd gärna vill att framtiden ska fortsätta i "en stabil, oförändrad riktning" (254), varför hoppet om ett apokalyptiskt avbrott dimras ner till ett minimum. Fler samhällsutblickande iakttagelser som dessa skulle kunna lyfta denna volym ytterligare.

Som jag tidigare nämnt ska boken främst ses som folkbildande och därför teologiskt lättillgänglig. Den som förväntar sig chockerande nya rön bör vända sig åt annat håll. Boken lider på grund av sin populära natur av bokförlagens skräck inför fotnoter. Här tycker jag att boken kunde lägga sig närmare en sorts mellannivå, med fler och tätare fotnoter i stället för sparsamma slutnoter. Jag är inte övertygad om att noter är så avskräckande för potentiella läsare som bokförlagen verkar tro. Boken andas också ett ganska givet perspektiv på Nya testamentet, präglad av det nya perspektivet på Paulus och invigd eskatologi. Detta perspektiv tillgängliggörs pedagogiskt för den evangelikala publik där Tellbe blivit folkkär. En utvecklingsmöjlighet vore att presentera andra paulinska perspektiv som skulle kunna stöka något med denna läsning. Det finns svenska akademiker som forskar inom fältet "Paul within Judaism", och en apokalyptisk läsning av Paulus vinner allt större insteg. Kanske att ställa akademiker inom dessa fält i dialog med Tellbe skulle kunna bidra till större dynamik i boken. Här kan festskriften *Vänskap | Friendship*, tillägnad Arne Rasmusson, där många av författarna verkligen inte befinner sig nära Rasmussons perspektiv, utgöra en intressant annan tendens. Men som folkbildande, evangelikal populärteologi inom det givna perspektivet är detta en mycket god läsning. Och därför också en passande hyllning till Sveriges egen Tom Wright.

Anton Johnsson, teolog

DOI: 10.58412/hyb.v4i1.61135